

Розділ 1 Теоретико-методологічні проблеми підготовки фахівців у системі неперервної освіти

Я. В. Краснюк, О. В. Римар, Т. Д. Попович / Військово-технічний збірник / Академія сухопутних військ; укл. Д. В. Голкін. – № 1 (4). – Львів : АСВ, 2011. – С. 183-187.

4. Рахманов В. О. Використання математичних методів навчання для підвищення оптимізації змісту навчальних дисциплін / В. О. Рахманов / Наукові записки: [збірник наукових статей] / Міністерство освіти і науки України; Нац. пед. ун-т М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 90. – С. 196-202.

У статті розглянуто шляхи удосконалення навчального процесу за допомогою інформаційних систем, що дає змогу підвищити кваліфікацію науково-педагогічних працівників та підвищити активізацію пізнавальної діяльності студентів на всіх рівнях підготовки.

Ключові слова: *якість освіти, навчальний процес, програмний комплекс, інформаційні системи, системний підхід.*

В статье рассмотрены пути усовершенствования учебного процесса с помощью информационных систем, что позволяет повысить квалификацию научно-педагогических работников и повысить активизацию познавательной деятельности студентов на всех уровнях подготовки.

Ключевые слова: *качество образования, учебный процесс, программный комплекс, информационные системы, системный подход.*

The article discussed ways of the improvement of the educational process through information systems that can facilitate the qualification of teaching staff and improve the cognitive activity of students at all levels of training.

Keywords: *quality of education, training process, the software system, information systems, systematic approach.*

УДК 378.371

О.О. Романовська
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Актуальність досліджуваної проблеми. У зв'язку з існуючою конкуренцією на ринку праці важливого значення набуває конкурентноздатність фахівця, яку можна розглядати як здатність фахівця більш ефективно подати себе, свої трудові можливості роботодавцеві, а також здатність фахівця швидко адаптуватися до роботи в умовах нестабільності ринкових відносин. З погляду фахівця, конкурентноздатність дає більше шансів вигідніше продати свою робочу силу. Водночас конкурентноздатність фахівця має значення й для роботодавця, тому що з погляду роботодавця, конкурентноздатність його працівників забезпечує його прибутковість, і багато організацій заохочують прагнення своїх співробітників до конкурентноздатності, а також створюють для цього умови.

Для конкурентноздатності важливе значення має існування «внутрішнього» ринку праці. Воно було розкрито теоретиками двоїстої структури ринку праці П. Дерінгером і М. Пайоре, які довели, що на «внутрішньому» ринку праці стосовно робітників виробляються фіксовані норми й стандарти розподілу праці і його оплати, правила професійного пересування – або за старшинством, або за здібностями. Дане положення, безумовно, висуває вимоги до конкурентноздатності працівника й усередині організації, що розширює діапазон застосування конкурентноздатності.

Так, науковці П. Бабочкін, Г. Егіазарян, І. Ільїнський, А. Котова та ін. констатують той факт, що молодь за останні роки втратила гарантії працевлаштування й змушена сама шукати місце своєї майбутньої роботи. На ринку праці з молоді формуються трудові ресурси, які є сукупністю суб'єктів молодого віку, що володіють здатністю до праці й допущені законодавством до трудової діяльності. Молодіжні трудові ресурси володіють низкою соціально-економічних особливостей, що відображають специфіку їхньої позиції на ринку праці. До цих специфічних особливостей належать:

- висока потенційна й реальна мобільність як у соціально-професійному, так і у просторовому вимірах;
- високі показники фізичного й ментального здоров'я, витривалості тощо;
- недостатній життєвий і виробничий досвід;
- навченість, сприйнятливість до одержання нових знань і підвищення кваліфікації, висока потенційна здатність до якісного вдосконалення;
- орієнтація на знання, отримані в процесі виховання й освіти;
- підвищена сугестивність, сприйнятливість до зовнішнього впливу, як позитивного, так і негативного.

Незважаючи на такі можливості, значна частина потенціалу молоді в цей час виявилася незатребуваною, що є важливою соціальною проблемою.

З одного боку, як зазначає Г. Егізарян, втрата гарантії в одержанні освіти й працевлаштуванні ставить молодь перед необхідністю шукати шляхи самовизначення. З іншого боку, - системі виховання й освіти в нових умовах не повною мірою вдається сформувати в молоді сукупність тих рис і характеристик, які мають попит на ринку. У цей час студенти-випускники особисто відповідають за забезпечення себе роботою, причому, з погляду ринку праці, «людина-працівник» – це товар, попит на який залежить від кон'юнктури і якості самого «товару». На відміну від минулих років у ринковій економіці професійне майбутнє людини нині є невизначеним. Студенти ризикують тим, що, почата занадто рано спеціалізація, може згодом виявитися незатребуваною у ринковій економіці, яка швидко змінює свої орієнтири.

Таким чином, можна зробити висновок, що людина повинна психологічно готуватися до необхідності швидко засвоювати навички й виконувати різні функції, тобто бути універсальним працівником. Ринок праці визначає, що головним стає не кількість знань, що, звичайно, важливо, а здатність вирішувати проблеми, уміти проявляти себе в непередбачених ситуаціях. Отже, для конкурентноздатності молоді необхідні інструментальні знання, практичні навички.

Окрім цього, конкурентноздатність випускників ВНЗ залежить і від чинників, які відображають відносно низьку конкурентноздатність молоді на ринку праці:

- відсутність у молоді професійних знань, необхідної кваліфікації й трудових навичок;
- прагнення частини молоді поєднувати роботу з навчанням, що створює додаткові труднощі для роботодавця;
- низький рівень активності й заповзятливості частини молоді у вирішенні питань працевлаштування;
- слабка інформованість молоді про стан ринку праці й попит на конкретні спеціальності;
- відсутність у частини молоді готовності працювати в організаціях із установленими правилами внутрішнього трудового розпорядку.

У зв'язку з цим актуальності набуває завдання посилення практичної спрямованості процесу підготовки конкурентноздатного фахівця.

Дослідженню питань, пов'язаних зі змістом, шляхами, формами професійної підготовки фахівців, присвячені праці С. Артюха, С. Батишева, В. Блюхера, В. Гриньової, Г. Зборовського, Е. Зеєра, Р. Карпової, О. Коберника, О. Коваленко, В. Ложкіної, П. Лузана, В. Мадзігона, В. Манько, Н. Ничкало, А. Пастухова, О. Пехоти та ін.; аналіз психологічних проблем відображено в працях Н. Кузьміної, Т. Кудрявцева, І. Лобача та ін. Автори приділяють увагу і проблемам становлення кар'єри фахівця – О. Жигло, О. Лапузіна, О. Пономарьов, О. Романовський. Питання, пов'язані з проблемами підготовки конкурентноздатного фахівця, висвітлюються в працях Л. Данилової, О. Кукліча, О. Коваленко, Н. Ничкало, О. Симончук, О. Щербак. У наукових доробках Б. Алішева, С. Диріна, Г. Ібрагімова, О. Філатова, Д. Чернилевського та ін. зроблені спроби розкрити суть поняття «конкурентноздатний фахівець».

Однак, ученими ще не визначені умови підготовки конкурентноздатного фахівця у вищому навчальному закладі.

Отже, **метою статті** є здійснити аналіз поняття «соціально-економічна освіта» і довести, що вона є одним із засобів, який сприяє підвищенню готовності конкурентноздатного фахівця до професійної діяльності.

Одним із засобів підготовки конкурентноздатного фахівця у ВНЗ є соціально-економічна освіта (СЕО). Наукові підходи до її організації на сучасному етапі розглядаються в працях П. Акинїна, З. Бока, Г. Ботвінникової, А. Василевського, Г. Чернікової, П. Савінова, Р. Фатхутдінова, Ф. Русинова, В. Шишкіна та інших.

У дослідженнях останніх років встановлено, що основними тенденціями, які визначають розвиток СЕО, є міждисциплінарна інтеграція як усередині соціально-економічного знання, так і між природничонауковою і гуманітарною складовими змісту освіти; посилення альтернативності і варіантності СЕО; перехід від дисциплінарної до системної моделі змісту економічної освіти, розвиток системи багаторівневої освіти, посилення практичної складової в підготовці фахівців до економічної діяльності.

Системоутворюючим чинником СЕО є його мета – формування економічної культури фахівця як умови його успішної діяльності в особистісних і громадських інтересах.

Економічна культура необхідна не тільки фахівцям-економістам, але й усім учасникам соціальних і виробничих відносин.

Т. Старостіна в змісті поняття «економічна культура» виділяє таку сукупність найважливіших компонентів:

- економічна грамотність, формування системи уявлень про закони і механізми функціонування економіки;
- уміння працювати з економічною інформацією;
- володіння «економічною» мовою, економічним мисленням, «правилами» економічної поведінки;
- вироблення рис характеру, що забезпечують грамотні «економічні вчинки»;
- наявність економічної інтуїції.

Економічна культура закріплюється в одній із форм суспільної свідомості – у формі економічної свідомості. Економічна свідомість – це не тільки розуміння сутності економічних явищ, але і сформованість активного особистісного ставлення до них, до закономірностей; розуміння власної ролі в економічних зв'язках, усвідомлення і задоволення особистісних потреб, що співвідносяться з можливостями.

Для суспільства й окремої людини є значимим будь-який його економічний вчинок, його економічне рішення, тому кожного слід виховувати, навчати тому, як приймати рішення, що при цьому враховувати, як долати бар'єри нерозуміння економічних процесів. Основу економічної свідомості складає економічне мислення, виховане на міцних методологічних підставах. Серед цих підстав виділимо:

- знання, розуміння законів конкуренції й економії часу – витіснення з ринку неякісних товарів і послуг; закон економії суми минулої, живої і майбутньої праці на одиницю корисного ефекту об'єкту за його життєвий цикл;
- розуміння сутності й особливостей закономірних еволюційних змін в економіці, трансформації соціально-економічних систем, оновлення їх нових форм, структур, дотримання принципу спадкоємності;
- знання, урахування закономірностей формування регіональних господарських систем, чинників конкурентної боротьби;
- урахування виникаючих суперечностей як на міжнародному, регіональному, так і на мікрорівнях;
- розуміння способів перекладу теоретичних концепцій на мову практичних рішень, програм, дій.

Сформованість економічного мислення зможе забезпечити здатність підпорядковувати тактичні рішення стратегічним цілям, не слідувати за подіями, а спрямовувати їх хід на основі прогнозування дій.

Економічне мислення реалізується в економічній діяльності, або економічній поведінці – «сукупності дій у сфері виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних і духовних благ».

Особливе значення дане положення має для діяльності економіста-професіонала, підприємця. Видами їхньої діяльності є бізнес, комерція, підприємництво, в основі яких лежить прагнення людей до самостійності, збагачення, престижності і самоствердження. Дані потреби, мотиви складають внутрішнє, об'єктивне джерело розвитку конкурентноздатності.

Розроблення моделі конкурентноздатної особистості фахівця вимагає конкретизації стосовно діяльності підприємця. Аналіз і узагальнення літературних джерел дозволили виявити комплекс необхідних якостей, умінь:

- володіти необхідними організаційними якостями підприємця, мати відповідну кваліфікацію і ділові якості;
- знати й удосконалювати якість цивілізованого підприємця;
- обрати відповідну нішу у вітчизняному і міжнародному ринках;
- вивчити і знати організаційно-правові основи підприємницької діяльності;
- обрати відповідну форму підприємництва;
- обрати стратегію і тактику економічної поведінки підприємництва;
- розробити програму підприємницької діяльності і визначити шляхи її реалізації;
- сформулювати творчий колектив однодумців;
- створити ділову і творчу атмосферу в підприємницькому колективі, удосконалюючи його організаційну культуру;
- освоїти методи соціального партнерства, вміти встановлювати і підтримувати ділові, науково-виробничі, особистісні комунікації;
- удосконалювати стиль і методи роботи, орієнтуючись тільки на споживача на основі вивчення попиту і пропозицій;
- створити і постійно удосконалювати інформаційну систему маркетингового обслуговування;
- знати методи прийняття ризикових рішень, уміти здійснювати комплексний аналіз господарської діяльності фірми.

Виявлені цілі і завдання висувають нові вимоги до підготовки конкурентноздатного фахівця.

Вивчення досвіду модернізації соціально-економічної освіти дозволило виявити низку підходів до організації процесу соціально-економічного навчання і виховання у ВНЗ:

- акмеологічний;
- проблемно-концептуальний;
- координаційно-управлінський.

Акмеологічний підхід ґрунтується на введенні і вихованні такої якості особистості, як «зрілість» – інтегральний критерій виду зрілості людини як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності, досягнення певної стадії в даному випадку соціально-економічної, професійної зрілості. Зрілість «виявляється як інтегральна характеристика розвитку всіх життєвих сил людини на певному етапі її дорослішання... як гармонійне поєднання природних, особистісних і суб'єктивних показників цілісного розвитку людини».

З позиції даного підходу управління якістю освіти – це, передусім, стимулювання і регулювання діяльності суб'єктів освітнього процесу для досягнення поставлених цілей.

Педагогічна акмеологія – це наука про закономірності вищих досягнень у цілісному розвитку людини на кожному її віковому етапі в процесі неперервної освіти. Зрілість – це і соціально-педагогічний результат, що виникає в процесі взаємодії соціального і педагогічного середовища, розвитку і професійного становлення фахівця.

Професійна діяльність фахівця впродовж його життя має стадії, на кожній із яких необхідне досягнення вершини професійної зрілості, тобто конкурентноздатності.

Завдання соціально-економічної освіти у ВНЗ – створити передумови для досягнення успіху в подальші 10-15 років для успішного включення в ділове життя. Досягнення професіоналізму на наступному етапі – завдання подальших ступенів освіти.

Акмеологічний підхід орієнтує освіту на посилення виховної роботи з формування «акмеологічної позиції» фахівця як умови його високої конкурентноздатності – «стійкого прагнення людини до успіху, самореалізації творчого потенціалу в гуманістично виправданих видах діяльності».

Реалізація даного підходу припускає підпорядкування виховного процесу формуванню життєвої стратегії стійкого розвитку особистості фахівця в нестабільних умовах (соціально стійкої особистості); створення умов для високих особистих досягнень, здобуття успіху. Останнє пов'язане з формуванням у студентів економічної поведінки, включення в економічну діяльність за допомогою забезпечення вторинної зайнятості.

Проблемно-концептуальний підхід спрямований на оволодіння способами вирішення соціально-економічних проблем. Такий підхід пов'язаний із:

- переглядом номенклатури спеціальностей і спеціалізації економічних і управлінських напрямів з метою їх орієнтації на забезпечення (підвищення) конкурентноздатності фахівців і ВНЗ;
- уніфікацією і стандартизацією програм, систем ключових понять, вивченням наукових підходів до управління економікою;
- застосуванням раціональних форм і методів навчання. Даний підхід сприятиме, як зазначають дослідники, подоланню одного з характерних недоліків – відсутності цілеспрямованої, спеціальної підготовки фахівців з управління конкурентноздатністю.

Як один із важливих заходів пропонується ввести до змісту економічної освіти низку спеціалізацій: наприклад, загальне управління конкурентноздатністю, забезпечення конкурентноздатності соціально-економічних і виробничих систем, забезпечення конкурентноздатності навчальних закладів і фахівців.

Для посилення фундаменталізації соціально-економічної освіти економічних спеціальностей доцільно ввести такі дисципліни як логіка, психологія і соціологія управління, статистика, міжнародна конкуренція, основи управління конкурентноздатністю, управління якістю.

Отже, одним із способів реалізації вказаних завдань пропонується міждисциплінарний підхід.

Для представників інших спеціальностей, галузей господарства варто не прив'язувати, а готувати професіоналів з проблем. Це означає, що в основі підготовки фахівців мають бути визначені «реальні господарські й організаційно-управлінські ситуації локального (функціонального) і системно-комплексного характеру», оскільки слід навчати не готовим істинам, що відображають застарілу практику господарювання, а вчити, як шукати істину. Тільки на цій основі можна приймати соціально-економічні рішення.

Координаційно-управлінський підхід. Ядром поняття «менеджмент» є досягнення мети стратегічного маркетингу – нормативного забезпечення конкурентноздатності об'єктів. Отже, менеджмент – система забезпечення конкурентноздатності керованих об'єктів.

У ринкових умовах з позиції теорії менеджменту управління у ВНЗ здійснюється на декількох рівнях: управління навчальним процесом, організація і координація роботи викладачів кафедри, координація навчально-методичної роботи, організація всіх напрямів роботи ВНЗ.

Управлінські функції ставлять перед викладачами завдання формування студента як суб'єкта навчальної діяльності – навчати умінню планувати, організовувати свою діяльність.

Управляти CEO у ВНЗ необхідно, передусім, засобами мотивації: «професіоналізм базується і формується на основі ціннісних орієнтацій і інтересів майбутнього фахівця, які формуються всім освітнім процесом».

Предметна система підготовки (і перепідготовки теж) фахівців, що склалася, орієнтована на «замкнуті», жорстко сконструйовані навчальні дисципліни, характеризується недостатньою

гнучкістю освітньо-професійних програм, не забезпечує необхідного рівня мотивації й активізації роботи студентів, слухачів. Як вихід пропонується ідея переходу від дисциплінарної до системної моделі економічної освіти.

Дані положення актуалізують і комплекс вимог до викладача як суб'єкта управління. Викладач має володіти діловими якостями, організованістю, відповідальністю, критичним мисленням, комунікативними, прогностичними, організаторськими й іншими уміннями. Одним із напрямів модернізації системи управління є посилення її адаптивних властивостей, додання гнучкості, оперативності з урахуванням чинника регіоналізації.

Завдання полягає в тому, як зазначає Г. Гутник, щоб перейти від традиційного збору відомостей до освітнього моніторингу, що пропонує постійне стеження за станом системи освіти на основі цілісної, оптимальної інформації, яка здобувається науково обґрунтованими методами й обробкою з використанням сучасних технологій, тобто управління якістю вимагає організації моніторингу освітнього процесу, працевлаштування випускників, їх переміщень на ринку праці, відстежування кар'єрних досягнень.

Управління, моніторинг вимагають адекватної системи вимірювання, контролю якості підготовки.

В. Максимова виділяє такі рівні педагогічної діагностики:

1. Соціально-педагогічний, або програмно-цільовий (відповідність держстандартам);
2. Організаційно-дидактичний (аналіз організації навчально-виховного процесу);
3. Особистісно-діяльнісний (аналіз результатів навчально-виховного процесу).

З погляду Е. Сахарчук, управління якістю підготовки фахівців сфери освіти є сукупністю взаємозв'язаних етапів:

1 етап – вивчення запитів споживачів освітніх послуг ВНЗ. Для реалізації даного етапу розробляються діагностичні методики і проводиться маркетинг;

2 етап – проектування актуальних вимог до фахівця;

3 етап – співвідношення вимог до фахівця ВНЗ і коректування на цій основі цільових, змістових і технологічних компонентів педагогічної системи;

4 етап – становлення колективного суб'єкту педагогічної діяльності у ВНЗ;

5 етап – вибір освітньої парадигми;

6 етап – вибір критеріїв, за якими оцінюватиметься якість підготовки фахівців;

7 етап – розробка і реалізація діагностики професійного становлення кожного студента;

8 етап – прогнозування цілей підготовки фахівця відповідно до вибраних параметрів;

9 етап – порівняння одержаних результатів з оперативно поставленою метою й установкою якості професійної підготовки (на проміжних етапах і в цілому).

Найважливішими складовими підготовки конкурентноздатного фахівця є включення студентів у економічну (господарську, комерційну) діяльність. За наслідками досліджень, проведених в УІПА, 44 % мають вторинну зайнятість. Причому одна третина з них працює з метою набуття досвіду роботи за фахом. Водночас для 23% працюючих навчання не стало головною справою. Та все ж встановлено закономірний зв'язок: успішність навчання у ВНЗ багато в чому залежить від уявлень, що є у студентів, про їхню майбутню професію. Якщо студенти добре поінформовані про неї, то вони знають, чого хочуть, якщо ні, – то інтереси ще остаточно не сформовані або не націлені на професію. Дослідження також показали, що рівень уявлень про майбутню роботу набагато вищий у працюючих. Це говорить про те, що поєднання навчання з роботою – хороший спосіб оволодіння професією.

З тих, хто працює, конкурентноздатними себе вважають лише 39%, близько половини (46%) вважають, що одержаних знань недостатньо. Встановлена й інша залежність: ті, хто вчиться з цікавістю, хто вибір факультету (спеціальності) вважає за правильний, бачать себе більш конкурентноздатними, ніж ті, хто вчиться без інтересу, хто вважає вибір факультету (спеціальності) не зовсім вдалим. Останні, як вихід, пропонують введення нових курсів, які могли б підвищити їхню конкурентноздатність на ринку праці (курси за вибором, юридичні науки, економіка, етика і психологія, професійна педагогіка, менеджмент у системі освіти, іноземні мови).

Існують і негативні наслідки вторинної зайнятості. Вказується, що 45% студентів соціально-економічного факультету поєднують роботу з навчанням, у результаті скорочується час для міжособистісного спілкування. Між студентами виникає конкуренція в професійній сфері, оскільки кожен прагне зайняти своє місце в ній, досягти успіху, одержати заробіток, тобто кожний із старшокурсників поставлений перед необхідністю вибудовувати перспективу свого життя власними силами.

Незатребуваність деяких професій сприяє тому, що частина випускників орієнтується на створення власної «справи», так формується нова соціальна група – підприємці і бізнесмени, тобто економічна нестабільність стає чинником формування нової соціальної групи. Інший чинник – внутрішній: підприємництво в повнішій мірі відповідає потребі людини в свободі і незалежності, формує впевненість у своїх силах, дозволяє реалізувати свій творчий потенціал.

Як свідчить опитування, значущішими термінальними (цільовими) цінностями для студентів нині є «свобода» (17%), «успіх» (27%), «самовдосконалення» (32%), «розвиток» (38%), «упевненість у собі» (42%), «цікава робота» (56%), «гроші» (76%).

Отже, результати досліджень свідчать, що частина мотивів навчальної діяльності і діяльності комерційної співпадають (див. табл. 1).

Комерційна діяльність для певної частини студентів – спосіб виявлення власних здібностей, самостійності, активності. Для решти студентів і навчання, і комерційна діяльність розглядаються як джерело благополуччя.

Що стосується оновлення змісту підготовки конкурентноздатних фахівців, то студентам не економічних спеціальностей потрібно вивчати цикл економічних дисциплін. До них належать: маркетинг, теорія організації систем, економіка й аналіз бізнесу, теорія прийняття рішень, психологія партнерства і ділового спілкування, право і податкове законодавство, промисловий менеджмент, а також не буде зайвим вивчення бухгалтерського й управлінського обліку та фінансового аналізу, інвестиційної політики та її ефективності, управління проектами, стратегічного й інформаційного менеджменту, оцінки технічного рівня та якості продукції, управлінського контролю і зовнішньоекономічних операцій.

Висновки. Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що можливий не тільки екстенсивний шлях, але й актуалізація змісту соціально-економічних дисциплін з метою підготовки конкурентноздатної особистості, постановка комплексних проблем, що впливають на свідомість, на систему мотивації і визначають вибір діяльності, зорієнтованої на успіх, на самовиховання і самоосвіту в плані підвищення конкурентноздатності.

Таблиця 1

Система мотивів навчальної і комерційної діяльності студентів

Мотиви навчальної діяльності	Мотиви комерційної діяльності
Усвідомлення необхідності знань для досягнення успіху в житті	Необхідність задовольнити на прийнятному рівні свої матеріальні потреби
Усвідомлення необхідності знань для матеріального благополуччя	Прагнення добитися самостійності
Прагнення розширити кругозір і ерудицію	Прагнення стати незалежним
Прагнення все робити добре	Прагнення знайти повніше застосування своєї енергії й активності, творчості
Прагнення підняти культурний рівень	Прагнення знайти повніше застосування своєї енергії й активності, творчості Прагнення наочно бачити результати своєї діяльності. Прагнення бути заможним

Література:

1. Абрамова Г.П. Маркетинг: вопросы и ответы. - М.: Агропромиздат, 1991. – 159 с.
2. Агаркова Л.В., Оганесов В.А. Ценообразование. - Ставрополь: СКИ, 2002 – 56 с.

3. Гутник Г.В. Информационное обеспечение системы управления качеством образования в регионе // Информатика и образование. – 1994. – №4. – с. 7-12.
4. Максимова В.Н. Акмеологическая теория в контексте проблемы качества образования // Педагогика.- 2002.- №2.- с. 9-14.
5. Мельничук О., Яковлева А. Модель специалиста // Высш. образование в России, 2000 - №5.- с. 19-25.
6. Минеев В., Волкова М., Жидких Т. Основные принципы организации экономической подготовки инженеров – менеджеров // Высш. образование в России.- 1995.- №1 – с. 134-137.
7. Практикум по психологии профессиональной школы / под. Ред. Э.Ф.Зеера.- Свердловск: СИПИ, 1990.- 117 с.
8. Сахарчук Е.Н. Структура управления качеством подготовки специалистов сферы образования // Качество образования как социальная проблема: мат. рег. науч. коференции (21 марта 2002).- Ставрополь: изд-во СГУ. 2002.- с. 248-250.
9. Старостина Г. Рыночная экономика и смена приоритетов // Высш.образование в России, 1997.- №3.- с. 54-56.
10. Терюкова Т. Экономическая культура как цель и средство //Высш. образование в России, 1999.- №3.- с. 109-117.
11. Фатхутдинов Р. Конкурентоспособность как национальная кадровая проблема // Высш. образование в России, 1999.- №2.- с. 18-22.

Статья посвящена проблеме подготовки конкурентоспособного специалиста. Автор считает, что в рыночных условиях одним из главных условий профессиональной подготовки будущего специалиста должно стать социально-экономическое образование (СЭО). Отмечено, что именно СЭО формирует жизненную стратегию устойчивого развития личности специалиста в нестабильных условиях и ориентирует на достижение успеха в профессиональной деятельности.

The article is devoted the problem of preparation of competitive specialist. An author considers that socio-economic education (SEO) must one of main terms of professional preparation of future specialist become in market conditions. It is marked that exactly SEO forms vital strategy of steady development of personality of specialist in unstable terms and orients on achievement of success in professional activity.